ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ ՍՅՈՒՆԻՆ ՓԱՐԱՓԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարահատուցի համար տարեշրջանը 5 ֆր. կամ 2 րբլ. ոս. թղթդրմ.

Ուրիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, ամբողջ 9րդ տարեշրջանի (93 օգոստ.—94 մայիս) բաժնորդագինն է 20 ֆր. կանխիկ։ Կարելի է նաեւ բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար ալ որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2½ ֆր. հաշուելով և 1894 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով։

Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հեռևեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Թ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 32

1894 ՅՈՒՆՎԱՐ 6

1893 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 25 (Հ. Տ.)

ՇԱԲԱԹ

Խմբագրատունը [illegible]

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։ Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները։ Յանուցմունք կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։ Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանտիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանտիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նամակ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն (Նիւ-Եորք)։ — Եռգոյտի յուզումը. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Ատրպատականի վախճանած Առաջնորդը. — Սրբազան Կաթողիկոսի նոր Առաջնորդը. — Բարեգործական. — Հայ ծերանոցը (ոտանաւոր). — Թիֆլիզի քաղաքագլուխի բիւրը. — Տեղական. — Պետերբուրգի պատերազմական խորհուրդը. — Արտասահմանի լուրեր. — Յանուցմունքներ. — Բանասիրական (Սալմաստ)։

ՆԱՄԱԿ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Նիւ-Եորք, 25 դեկտեմբեր 1893

Տեսնելով տեղւոյս Հայ երիտասարդաց թշուառ վիճակին առ ի չգոյէ աշխատութեան և դրամոյ, որուն պատճառը ձեզ յայտնի է, չ'եմ կրնար անտարբեր մնալ և հրապարակ չհանել նոցա քաշած տառապանքն և խրատել Ամերիկայէն դուրս գտնուող Հայ եղբայրները, թէ քանի որ հոս այսչափ գործադուլ վիճակը կը տիրէ, չգան ու թշուառ չըլլան, այլ թող համբերեն և երբ գործերը լաւ դառնան, գնեն այն ատեն թող գան։

Ըսած խ աւելի լաւ է խոպառ արդիլել Ամերիկայի դաղթականութիւնը, քանդի անձամբ կը ճանաչեմ այնպիսի երիտասարդներ, որոնք հոս դալսած տաեններին կարիճ, աշխոյժ, եռանդուն և միեւնոյն ժամանակ գառնուկի նման բարեսիրտ և ազատիլի պէս միամիտ էին. սակայն այդ երիտասարդները հոս ապրելով մէկ երկու երեք տարիներ, տուժած են թէ՛ բարոյապէս և թէ՛ ֆիզիկապէս. և 100ին 80 կամ 90րդը, ոմանք ձեռաց և ոտից մի մասը կորսուած և ոմանք բոլորովին թոքախտէ և կամ ուրիշ այս տեսակ այնտեղի անտեսական և մասնաւորական չարժումէն. վերադարձող պանդուխտներուն բարքը և զարգացումը նոյնն է մնացեր. ո՛չ փոփոխութեան ձգտում, ո՛չ բարենպատակ կամ հանրային մի հիմնարկութեան նախաձեռնութիւն. պանդխտութեան մէջ միայն չատ վատակելը կը լինի իրենց ձգտում. նորութիւնը որ գիւղերի մէջ կը մտնէ, գինետուներն է. գիւղացին կը սկսի գինետան գինին աւելի համով գտնել քան իր տան մէջ ունեցածը։ Պանդխտութիւնը բարքերի ժուժկալութեանն ալ վտանգ կը սպառնայ, թէեւ դեռ Սալմաստցի կնոջ ողջախոհութիւնը յանդիմանութիւն մ'է պանդուխտ ամուսնու Թուրքիոյ։

Սալմաստի գիւղացիներուն մէջ իրենց գիւղի համար մասնաւոր մի սէր չփայլիր, ինչպէս որ այդ բնական է տեսնել ուրիշ գաւառների մէջ։ Գալիս ո՞րքան անգամ տեսնուած է որ այս կամ այն գիւղի պանդուխտներն իրենց գիւղի վարժարանին համար հանգանակութիւններ կանեն, գիւղին օգնելու համար ընկերութիւններ կը կազմեն, դրամագլուխ կը ստեղծեն։ Այդ երեւոյթ դեռ Սալմաստի ո՛չ մէկ գիւղի համար տեսնուած է, ոչ թէ այն պատճառով որ Սալմաստցին չսիրէ, ո՛չ, նա ալ նուիրուած է ազգային հիմնարկութիւնների համար. բայց իր գիւղի վարժարանի կամ ընկերութեան համար այդ փորձ չէ կատարած որովհետեւ տարօրինակութիւնը Սալմաստցիէ պիտի բխի և մի քանի Սալմաստցիների քով քովի գալ և խորհրդակցիլը պէտք պիտի լինի. բան մ'ալ մինչեւ այսօր Սալմաստցին կը խրաչի. իր համար աւելի դիւրին է տուգանքի փողերը վճարել քան մէկին քով խորհրդակցութեան երթալ հանրային գործի համար։ Իրարի դռնէն ներս կը մտնեն երբ դատերի վկայ փնտռելու պէտք լինի կամ գինովցնելու եղանակը (ձմեռը) սկսի։ Ուրախալի է միայն որ հիմա մի քանի երիտասարդների և պատանիների մէջ կը տեսնուին հետաքրքրութիւններ առանց գինիի ընկերակցութեան. այդ ալ առաջ եկած է վարժարանի դասընկերութենէ և անծնուէր վարժապետի ներշնչումներէ։

Սալմաստի մէջ կեանքի եղանակը քաղաքացու և գիւղացու կեանքի մի խառնուրդ է։ Գիւղացու չարքաշութիւն, աչխատութիւն և գիւղատնտեսութիւն պակաս է կեդրոն գիւղերին մէջ ուր տնտնդի գլխաւոր մի մաս կը կազմէ միսը. սակայն քաղաքացու աչխուժութիւն, ճարտարագործութիւն և տնային կառավարութիւն աչքէս կրնար տեսնել իրենց մէջ. Կերակուրի 8-10 պարզ տեսակներ կը կազմեն Սալմաստի տնտեսուհու բոլոր ցանկը. թէեւ միսը շատ կը գործածէ, բայց քիչ տեսակ կերակուր կրնայ ուսլ։ Պատրաստելայատեղ չափազանց կուտուին ամառ առեն. հիւանդութեան կամ կուչ լինելուն չնայուիր. հայ գիւղերի պարտէզն, այգին տիրոջ վայելման միայն կը ծառայեն, պող առատ առեն միրգերը պարտէզների մէջ կը փտին, գնող չկայ, իրենք ալ ուրիշ կերպով չահեցուներ չեն գիտեր։

Երկիր մտացած երկիր մարդիկ միայն առաջ ամիսները կաչխատին դաչտի գործերով. հոկտեմբերը վերջանալէ ետք, փողոցի անկիւններ կամ ախոռի մէջ բամբասանքի նստելով օր կանցուներն, եթէ գատարան երթալու գործ չլինի։ Փոքրամասնութիւն կը կազմեն մի քանի արհեստաւորներ որոնք մանգաղ մը կը չինեն, հիւսնութեամբ կըզբաղին, փոքր գործերէն լինած են. Մինչդեռ զբոյց կար թէ Ծնունդէն վերջ գործերը ապեկին պիտի գառնան, բայց ահա հակառակը կը տեսնուի. և եթէ այսպէս չարունակուի մի քանի ամիսներ եւս, այդ եկող Հայեր և ուրիչ շատեր ստիպեալ, ճամբու ծախսը բերել տալով իրենց տուներէն, պիտի գառնան հայրենիք։

Ասոնք աչքի առջեւ ունենալով, կ'եղրակացնեմ թէ Ամերիկան Հայու ոչնչացման վերջին միջոցը պիտի ըլլայ. և այս բոլոր դժբաղդութիւնները իրենց մեղրամսեռնութեամբ, հոս գտնուող Հայաստանցիները կը գրեն իրենց բարեկամաց և սրտակիցաց, բայց նոքա չ'են հաւատար և խմբովին դարձեալ կը դիմեն հոս ինչպէս ոչխարը կը դիմէ սպանդանոց առանց գիտակցաբար։

Ես կարծեմ թէ վերոյիշեալ 10րդ խանութ մ'ունին և կամ կուտ կը գործեն։

Հավթուան որ ունի 200 այգի, ասոնց բոլորի գինին իրենք սպառելէ ետք, գինիի համար խաղող ալ կը գնէ գրսէն. •ղինի համար ալ չամիչ։ Օղի քաչելու երեք գործիքներ որոնք վարձու տալու մենաչնորհն եկեղեցուն կը պատկանի, ցուրտ եղանակին գրէթէ ամեն օր կրակի վրայ են։ Մոտաւոր մի հաչուով, Հավթուանի մէջ սպառուած գինու և •ղիի արժէքը 2500 թումանէն (1) պակաս չէ և այդ գիւղ 100 թուման չվճարեր վարժարանին համար։ Պատանիների մէջ յատկապէս կ'տեսնել որ գինովութիւնը չատ չէ տարածուած. ադռնցմէ ոմանք սիրեր են իրենց զբաղմութիւն աւելի առողջ զբօսանքի մէջ փնտռել, որսորդութեան երթալ։ Բացօդեայ մարմնամարզական խաղեր որոնք ուրիշ գաւառների պատանեկութիւնը այնքան կը զարգացուցեն, այստեղի պատանիներուն անծանօթ են. ազգային խաղը վէպն է. երգելու սովորութիւնն ալ դեռ նոր մտած է Սալմաստի մէջ։ Բացի Տիլմանի և Չին քաղաքի մէջ գտնուած Թիւրքերին չատուկ թէ չարաներէն, Հայերի գիւղերին մէջ թէ չարան կամ օրճարան չկայ. թերեւս այդպիսի հիմնարկութիւններ կրնային քիչ չատ գինեմոլութեան առաջքը առնել և ժողովրդին աւելի անվնաս կերպով անցուցնել տալ ժամանակը։

(Շարունակելի)
ՍԿՂԵՒՈՒ

(1) Թումանը որ 10 ղրան է, ներկայ արժէքով 6 ֆրանք 35 սանտ. կարժէ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍԱԼՄԱՍՏ

Սկիզբը։ — Ժողովուրդը եւ կեանքը. — Հագուստիրութիւնը եւ տուրքը։ — Դատավարութիւնը եւ ատիկանութիւնը. — Կապալի պայմանագիրներ։

(Շար. 31րդ թուիս)

Պանդուխտների մնացած տուար մեծամասնութիւնը 4-5 տարուան պանդխտութենէն վերադարձին գրէթէ ոչնչով կըզարպի. բերած դրամագլխի մի մասը պարտքի կերթայ, մի մասն ալ քէֆի. աւելցածովը կալուած ալ կը դնէ։ Ո՛չ արհեստաւորը իր սովրած արհեստը երկրին մէջ կը գործածէ և ո՛չ ալ գրամ ունեցողը կը փորձէ երկրին մէջ մի փոքր առեւտուր բանել. երկրին մէջ չափաւոր աչխատելը դժար կը գայ իրենց, լաւ կը համարին Թուրաստանի 15 ժամու չարաչար աչխատութիւնը, նկուղների մէջ պառկելը, զրկանքը, որովհետեւ այնտեղ օրավարձը մի քիչ բարձր է և թէ այնտեղ ուրիշ մը իրեն կը տանէ աչխատելու։ Սալմաստցին արտաքսմամբ չվերը պանդխտութեան կ'ելնէ. հիմա սկսած են 15-16 տարեկաններն ալ երթալ։ Թափառականութեան սենդը որ խարբերդցին, Կիլիկեցին Ամերիկա կը ձգէ, նոյնը Սալմաստցին Թուրաստան կը զրկէ. միայն վանի և Մուշի գիւղացին է որ արտասուք թափելով և դժկամակ իր հայրենի անկիւնը կը հեռանայ։

Պանդուխտները, աննշան բացառութեամբ, անուս լինելով, Թուրաստանի պանդխտութեան մէջ չեն կրնար ազդուիլ մարդ։ Իրարի դռնէն ներս կը մտնեն երբ դատերի վկայ փնտռելու պէտք լինի կամ գինովցնելու եղանակը (ձմեռը) սկսի։ Ուրախալի է միայն որ հիմա մի քանի երիտասարդների և պատանիների մէջ կը տեսնուին հետաքրքրութիւններ առանց գինիի ընկերակցութեան. այդ ալ առաջ եկած է վարժարանի դասընկերութենէ և անծնուէր վարժապետի ներշնչումներէ։

Սալմաստի մէջ կեանքի եղանակը քաղաքացու և գիւղացու կեանքի մի խառնուրդ է։ Գիւղացու չարքաշութիւն, աչխատութիւն և գիւղատնտեսութիւն պակաս է կեդրոն գիւղերին մէջ ուր տնտնդի գլխաւոր մի մաս կը կազմէ միսը. սակայն քաղաքացու աչխուժութիւն, ճարտարագործութիւն և տնային կառավարութիւն աչքէս կրնար տեսնել իրենց մէջ. Կերակուրի 8-10 պարզ տեսակներ կը կազմեն Սալմաստի տնտեսուհու բոլոր ցանկը. թէեւ միսը շատ կը գործածէ, բայց քիչ տեսակ կերակուր կրնայ ուսլ։ Պատրաստելայատեղ չափազանց կուտուին ամառ առեն. հիւանդութեան կամ կուչ լինելուն չնայուիր. հայ գիւղերի պարտէզն, այգին տիրոջ վայելման միայն կը ծառայեն, պող առատ առեն միրգերը պարտէզների մէջ կը փտին, գնող չկայ, իրենք ալ ուրիշ կերպով չահեցուներ չեն գիտեր։

Երկիր մտացած երկիր մարդիկ միայն առաջ ամիսները կաչխատին դաչտի գործերով. հոկտեմբերը վերջանալէ ետք, փողոցի անկիւններ կամ ախոռի մէջ բամբասանքի նստելով օր կանցուներն, եթէ դատարան երթալու գործ չլինի։ Փոքրամասնութիւն կը կազմեն մի քանի արհեստաւորներ որոնք մանգաղ մը կը չինեն, հիւսնութեամբ կըզբաղին, փոքր գործերէն լինած են. Մինչդեռ զբոյց կար թէ Ծնունդէն վերջ գործերը ապեկին պիտի գառնան, բայց ահա հակառակը կը տեսնուի. և եթէ այսպէս չարունակուի մի քանի ամիսներ եւս, այդ եկող Հայեր և ուրիշ չատեր ստիպեալ, ճամբու ծախսը բերել տալով իրենց տուներէն, պիտի գառնան հայրենիք։

Ասոնք աչքի առջեւ ունենալով, կ'եղրակացնեմ թէ Ամերիկան Հայու ոչնչացման վերջին միջոցը պիտի ըլլայ. և այս բոլոր դժբաղդութիւնները իրենց մեղրամսեռնութեամբ, հոս գտնուող Հայաստանցիները կը գրեն իրենց բարեկամաց և սրտակիցաց, բայց նոքա չ'են հաւատար և խմբովին դարձեալ կը դիմեն հոս ինչպէս ոչխարը կը դիմէ սպանդանոց առանց գիտակցաբար։

Ես կարծեմ թէ վերոյիշեալ 10րդ խանութ մ'ունին և կամ կուտ կը գործեն։

Հավթուան որ ունի 200 այգի, ասոնց բոլորի գինին իրենք սպառելէ ետք, գինիի համար խաղող ալ կը գնէ գրսէն. •ղինի համար ալ չամիչ։ Օղի քաչելու երեք գործիքներ որոնք վարձու տալու մենաչնորհն եկեղեցուն կը պատկանի, ցուրտ եղանակին գրէթէ ամեն օր կրակի վրայ են։ Մոտաւոր մի հաչուով, Հավթուանի մէջ սպառուած գինու և •ղիի արժէքը 2500 թումանէն (1) պակաս չէ և այդ գիւղ 100 թուման չվճարեր վարժարանին համար։ Պատանիների մէջ յատկապէս կ'տեսնել որ գինովութիւնը չատ չէ տարածուած. ադռնցմէ ոմանք սիրեր են իրենց զբաղմութիւն աւելի առողջ զբօսանքի մէջ փնտռել, որսորդութեան երթալ։ Բացօդեայ մարմնամարզական խաղեր որոնք ուրիշ գաւառների պատանեկութիւնը այնքան կը զարգացուցեն, այստեղի պատանիներուն անծանօթ են. ազգային խաղը վէպն է. երգելու սովորութիւնն ալ դեռ նոր մտած է Սալմաստի մէջ։ Բացի Տիլմանի և Չին քաղաքի մէջ գտնուած Թիւրքերին չատուկ թէ չարաներէն, Հայերի գիւղերին մէջ թէ չարան կամ օրճարան չկայ. թերեւս այդպիսի հիմնարկութիւններ կրնային քիչ չատ գինեմոլութեան առաջքը առնել և ժողովրդին աւելի անվնաս կերպով անցուցնել տալ ժամանակը։

(Շարունակելի)
ՍԿՂԵՒՈՒ

(1) Թումանը որ 10 ղրան է, ներկայ արժէքով 6 ֆրանք 35 սանտ. կարժէ։

մասին վաստրկած մի քանի տողերը չ՛արժեր այդչափ օգտակար երիտասարդաց բոլորովին ոչնչացումը, սուտացած ախտերը, հիւանդութիւնները և վէրքերը և մեքենայներու տակ կորնչուցած ոտքերն ու բազուկները։

Սիրելի Հայ եղբայրնե՛ր, մի՛ խաբուիք Ամերիկայի վրայ խօսուած գովասանութենէն. Ամերիկա ձեզի համար երկինք կը թուի քանի որ տեսած չ՛եք. բայց երբ տեսնէք, պիտի հասկնաք որ ձեզի համար դժոխքէն եօթն անգամ վատ է. գրածներս դեռ շատ փոքր մի մասն են տեղւոյս թշուառութեանց. եթէ բոլորը գրել հարկ ըլլար, շատը թերթեր չ՛պիտի բաւէին. ահա կ՛ըսեմ ձեզ. եթէ կրնաք, դարձէ՛ք հայրենիք առանց ուշանալու քանզի ձեր սիրելի հայրենիք ձեզ կը կարօտի։

Կը խնդրեմ հայրենանուէր խմբագրութենէդ Ամերիկայի մի քանի տողերը զոհելօրէն հանրօգուտ խընդրոյն. ո՛րչափ կը ցանկայի որ մի հզօր ձայն ունենայի աշխարհի չորս կողմի Հայոց լսել տալու համար. այդ ձայնը Ամերիկան թող լինի այժմ։ Պէտք է ազատել Հայը այս ամերիկեան տագնապէն որ Հայաստանը գատարկելով Հայերն իր մէջ կուլ տալ և ոչնչացնել կսպառնայ քանզի, ինչպէս կը լսեմ, յառաջիկայ գարնան շատ մը եւրոպացիներ կը պատրաստուին գալ հոս, մանաւորապէս Զորրորդ-Հայոց Բերլի գիւղաքաղաքէն։

Վ.

ԵՈՉՂԱՏԻ ԵՈՒԶՈՒՄԸ

Եոզղատի միջադէպի մասին Սեւաֆօրի Կ. Պոլսի Թղթակցին դեսպանատուներէ քաղած տեղեկութիւնները հրատարակած ենք արդէն։ Այս անգամ ալ նոյն թղթակցի դեկտ. 28ի նամակէն կը քաղենք հետեւեալը։

«Պաշտօնական զեկուցումը որ Եոզղատի դէպքերուն համար մի քանի Ջանֆնաժոդովի կազմուելը կխմացուներ, թէեւ լաւատես ոճով խմբագրուած, այնու ամենայնիւ ցոյց կուտայ թէ մի բան եղած է։ Բայց ճիշդ ի՞նչ է պատահած։

«Մի քանի Հայերի չրջանին մէջ ոմանք յաւակնութիւն ունին իրենք Եոզղատէն կամ անոր չրջակայներէն տեղեկութիւններ ստացած լինելու, հետեւեալ պատմութիւնը կը չրջաբերի որ ամենայն վերապահութեամբ կը գրեմ ձեզ։ Դեկտեմբեր ամսի սկիզբները ոստիկանութիւնը քաղաքի դռներուն մօտ դեռ է մի Հայի դիակը որ նոր սպաննուած էր և որի անունն ելած էր թէ իր հայրենակիցներ լրտեսելու ախուր արհեստը կը կատարէ։ Եղելութիւնը խմացուածին պէս, միւթէսարրըֆը (կառավարիչ) Հերթակալել տուաւ քաղաքին երեւելի Հայերէն 10ի չափ մարդիկ որոնք հաւանօրէն ոչ մի կապակցութիւն չունէին իրենց հայրենակցի սպանման գործին հետ. բայց հարուստ էին և հրնային դնել իրենց ազատութիւնը Հայ եկեղեցականներուն արած բոլոր դիմումներն անօգուտ եղան. կառավարիչը անողոք մնաց։ Ա՛լ աւելին ապրաւ։ Մի քանի օր յետոյ քաղաքի պատերին վրայ խոովայոյզ յայտարարութիւններ փակցուած տեսնուեցան որոնց ո՞վ գրած լինելը յայտնի չէ։ կառավարիչը որոշեց նորանոր ձերբակալութիւններ անել։ Անոնք որոնց ձերբակալելու սպառնալիք եղած էր, ժամանակին իմացած լինելով ապաստանեցան եկեղեցուն մէջ ուր գնացին նաեւ իրենց բարեկամներէ շատեր որոնք որոշած էին պաշտպանել զանոնք իշխանութեան այդ զեղծման դէմ։ Կըսեն թէ միւթէսարրըֆը վճռած լինելով մինչեւ վերջին ծայրը հասցունել գործը, հրամայեր է ոստիկան զինուորներուն հրամանատարին որ իր մարդիկ ժողվելով երթայ պաշարէ եկեղեցին և բռնի ներս մտնէ։ Թիւրք պաշտօնեային չվարանեցաւ այդ հրաման գործադրելու, եկեղեցու դուռները խորտակուեցան. բայց ներսը գտնուող Հայերը ըեվոլվէրի հարուածներով ընդունեցին թիւրք ոստիկաններուն որոնք հրացան պարպեցին Հայերուն վրայ։ Մի զրոյցի համեմատ՝ որ անհաւատալի կը թուի ինձ, 60 Հայեր սպաննուեր կամ ծանրապէս վիրաւորուեր են եղեր։ Միեւնոյն զրոյցի համեմատ, ոստիկանութեան հրամանատարն ալ ժողովրդի կատաղութեանը զոհուեր է եղեր։ Իսկ միւթէսարրըֆը սարսափահար գիւղ փախեր և կարգապահութեան վերահաստատուելէն յետոյ քաղաք վերադարձեր է եղեր։

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

Նախորդ թուով հրատարակեցինք թէ վանի Գաւառային Ընդհանուր ժողովը վիճակին Առաջնորդ ընտրեր է տիրահռչակ Պօղոս եպիսկոպոսը։ Մի գաղափար տալու համար թէ թիւրք կառավարութեան ճնշմանը տակ, թէեւ Գաւառային Ընդհ. ժողովն ընտրուած, ի՛նչպիսի տարրերէ բաղկացած է արդէն վանի Ազգ. վարչութիւնը, ահա կը դնենք այստեղ վարչական ժողովներու անդամներու անունները։

Կրօնական ժողովի անդամներն են հետեւեալ քահանայները. Տ. Դիոնեսիոս, Տ. Մեսրոպ, Տ. Թովմաս և Տ. Յովհաննէս Արարուց եկեղեցու, Տ. Գրիգոր Ս. Յակոբ եկեղեցու, Տ. Աւետիս Յայնկեանների և Տ. Արիստակէս Ս. Նշանի։

Քաղաքական ժողովի անդամներն են Տեարք Մկրտիչ Մարութեան, Հայրապետ Խանճեան, Յարութիւն Գալճեան, Մ. Աբսէն Ալէմեան, Մ. Գրիգոր Շապոյեան և Մ. Աւետիս Պետրոսեան։

Ատոնք ընդհանրապէս Պօղոս եպիսկոպոսիհին կամ նոր դործակիցներն են։ Այսպիսի մի վարչութեան՝ Պօղոս եպիսկոպոսի պէս ալ մի նախագահ կը պակսէր. այժմ այդ պակասն ալ լրացունել տուեր է Պահլի վաշան։

— Ազգ. կեդրոնական վարչութիւնը ամուսնական դատերուն համար 51 յօդուածներէ բաղկացած մի «Հրահանգ դատավարութեան» հրատարակեր է որի համեմատ պէտք է վարուին թէ՛ Կ. պոլսի և թէ՛ գաւառներուն Դատաստանական խորհուրդները։

— Երուսաղէմի Ամեն. Յարութիւն պատրիարքը որ Կ. պոլիս կը գտնուի դեռ, Սուլթանին ներկայացեր և չնորհակալութիւն յայտներ է նոյն օր իրեն չնորհուած Օսմանիյէի Ա կարգի պատուանշանին համար։ Իսկ Երուսաղէմի պարտքին անունով թիւրք կառավարութեան գանձած դրամներն ի՞նչ եղան, այդ չենք գիտեր դեռ։

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԱՏ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Ատրպատականի Առաջնորդ Գեր. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Աղուանեան որ հին Ջուղան մէջ վախճանեցաւ, քոլերային զոհ եղեր է իր նախորդի նման։ Հանգուցեալը 40,000 րուբլի (գրեթէ հարիւր հազար ուրիւր ֆրանգ) կարողութիւն ունի եղեր որ կտակեր է զանազան բարեգործական նպատակներով թէ՛ վանի և թէ՛ Ռուսիոյ համար. բայց առայժմ յայտնի չէ թէ իր այդ հարստութիւն ո՞մ կամ ո՞րոնց մօտ թողած է։ Վախճանած տեղը իր վրայ գտնուեր է միայն 180 րուբլի։ Հաւանօրէն կտակագրէն պիտի իմացուի մանրամասնօրէն թէ իր այդ նիւթական կարողութիւն ի՞նչ բաներէ կը բաղկանար և որո՞նց մօտ կը գտնուի։

Էջմիածնի Սինոդը նախ այնպէս կարգադրեր է որ հանգուցեալի մարմինը Նախիջեւան տարուի և այնտեղի եկեղեցու բակին մէջ թաղուի իր արքեպիսկոպոսական աստիճանին համեմատ չքեղ կերպով. բայց որովհետեւ քօլերային վախճանած էր, տեղական ոստիկանութիւնը դժուարութիւններ հաներ է անոր մարմնի փոխադրութեանը դէմ. հետեւապէս Երեւանի Թեմական յաջորդ Գեր. Կիւրեղ Վ. Սրապեան Հին Ջուղա ղրկուեր է վեհափառի հրամանով, թաղման կարգը կատարելու համար որ Հին Ջուղայի մէջ թաղուի։

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Մշակ կը գրէ թէ վեհափառ Կաթողիկոսը Ատրպատականի Առաջնորդ Նշանակեր է Գեր. Սուքիաս եպիսկոպոս Պարզեանցը որ չուտով ճանապարհ պիտի ելնէ եղեր դէպի իւր նոր պաշտօնատեղ։

ԲԱՐԱՆԴՈՒԶ

Պարսկաստանի Ուրմիոյ նահանգին մէջ գտնուող Բարանդուզ գաւառակի հայաբնակ գիւղերի մանրամասն ցուցակը, ինչպէս որ խոստացեր էի, ահա կը ղրկեմ մեր Ամենայնի։

Այդ հայաբնակ գիւղեր Ուրմի քաղաքէն 3.3½ ժամ հեռի դէպի արեւելեան հարաւային կողմը Բարանդուզ գետի ալ և ձախ կողմերը շարուած են միմեանց դրեթէ կից. ամենէն հեռին հազիւ մէկ ժամ կամ քիչ աւելի կը լինի։ Այդ գիւղեր 11 հատ են։

1. Թազա-քէնտ. — 20 տուն հայ։ Ո՛չ ուսուցիչարան, ո՛չ քահանայ, ո՛չ ալ եկեղեցի ունին։

2. Սարդարաւթ. — Թազա-քէնտէն 5 վայրկեան հեռի է։ 50 տուն բնակիչ ունի որոց 20 տունը հայ են և 30ը Ասորի. ատոնցմէ ալ 7 տունը պապական են և ծնացածները նեստորական։ Պապականները մի ուսուցչարան ունին այստեղ Ձմրան 3 ամսուան համար։

3. Բաբաւռ. — Բնակիչներն են 120 տուն որոնցմէ 50 տունը հայ, 40ը Ասորի Նեստորական և 30ը Ասորի կաթոլիկ։ Հայեր ո՛չ ուսուցիչարան ունին, ո՛չ ալ քահանայ մինչդեռ կաթոլիկները և նեստորականները իրենց յատուկ թէ՛ ուսուցիչարան ունին և թէ՛ քահանայներ։ Այս գիւղ մի կամուրջով կապած է Սարատարութին.

4. Դարբաւռ. — 100 տուն բնակիչ ունի որոնցմէ 25 տունը հայ, 18 տուն Ասորի, իսկ ծնացածները թիւրք։

5. Բալաւեժ. — 100 տուն բնակիչ որոնցմէ 16 տուն հայ, նոյնչափ մ՛ալ Ասորի, ծնացածները թիւրք։ Բալանէժի տեսարանը հիանալի է։ Դարբաւուէն 1.1¼ ժամ հազիւ հեռաւորութիւն ունի։

6. Սհաբաւռ. — 70 տուն բնակիչ որոնցմէ 8 տունը հայ են և 61 Ասորի. այս վերջիններէ ալ 4 տունը բողոքական են և 3ը կաթոլիկ։ Բալանէժէն 20 վայրկեան միայն հեռի է։

7. Սարալան. — 60 տուն բնակիչ որոնցմէ 5ը հայ, 15ը Ասորի և ծնացածը թիւրք։ Սհամլուէն 15 վայրկեան հեռու է։

8. Թիզա-քէնտ. — 210 տուն բնակիչ որոնցմէ 32 տունը հայ, 148ը Ասորի բողոքական, 10ը Ասորի կաթոլիկ և 20ը թուրք։ Սարալանէն մէկ ժամ հեռի։

9. Թուռնաբար. — 120 տուն բնակիչ որոնցմէ 30ը հայ և 90ը քիւրդ։ Բալանէժէն 10 վայրկեան հեռի։

10. Քիւրք. — 60 տուն բնակիչ։ Ասոնցմէ 5 տունը միայն հայ են։ Այդ փոքրաթիւ հայեր մի հոզաչէն եկեղեցի ունին իրենց համար։

11. Զասրհաւռ. — 21 տուն բնակիչ որոնցմէ 3ը միայն հայ, 18ը քիւրդ։

Բարանդուզ գաւառակի մէջ ապրող հայերի ամբողջ գումարն է 214 տուն։ Ատոնք թէեւ մէկ ազգակիցներ են հետ խառն են ապրել, բայց չուտով իրենց կրօն չեն փոխել Ասորիներին պէս որոնք թէեւ պահպանել են իրենց լեզուն, բայց խոպան կորցրել են ազգայնութեան գաղափարը, Լոյոլայի որդիներուն ազդեցութեանը չնորհիւ։ Իսկ հայերը թէեւ կորցրած են այստեղ իրենց լեզուն, բայց չերմեռանդութեամբ կապուած ծնացել են Լուսաւորչական եկեղեցւոյն։

Այս 214 տուներ որ բաւական հեռաւորութեամբ անջատուած են իրենց ազգակիցներէ, ընդհանրապէս քահանայ չունին, շատ տեղերը եկեղե-

ցի ալ չունին, իսկ ուսումնարան ո՛չ երբէք։ Մէկ բառ անգամ հայերէն չեն հասկնար. հազիւ հազ կը յիշեն թէ իրենց պապերը այդ լեզուով կը խօսէին. բացառութիւն է միայն թումաճար գիւղը ուր կարելի է ճարել հայերէն հասկացող Հայեր։

(Շարունակելի)

Բ.

ՀԱՑ ԾԵՐՈՒԿԸ

ՄԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ո՛վ Աստուած, ինչո՞ւ ծերացայ չուտով,
Հերքս ճերմկցան թափեցան փութով.
Ճակատս խորշոմեալ, ջինքս ծռած,
Մօրուքս ճերմակ, մէկքս կոնարհած.
Երակներուս մէջ արիւնս սառեցաւ,
Իւր շրջանին մէջ նա դանդաղեցաւ.
Աչխուժութիւնս ես կորսնցուցի
Եւ տըկարութիւն մեծ վաստկեցի.
Ջեռքերս դողան, ոտքերս դողան,
Մէկ խօսքով դողայ մարմինս համայն.
Թէ դողդողալով առնեմ երկու քայլ,
Ծոգնելով կ՛ուզեմ չ՛ընել ուրիշ մ՛ալ,
Հանգչելու համար կը նստիմ փութով։
Ո՛վ Աստուած, ինչո՞ւ ծերացայ չուտով....։

Ո՛հ ի՛նչպէս կուզէի ըլլալ պատանի,
Ըլլալ իմ ազգիս քիչ մ՛ալ պիտանի...
Ըլլալ հզօր, քաջ, առոյգ և աշխոյժ...
Բազուկներուս մէջ ունենալ չատոյժ...
Ունենալ մօրուք մազեր խիտ և սեւ,
Ունենալ սուսեր և սուր օձաձեւ...։

Եթէ երբէք իմ իղձս կատարուէր
Ու ուզածս ինձ Աստուած չնորհէր,
Սուրս ի ձեռին իմ ձիուս վրայ
Կուտամ օրինակ Հայոց ազգայ...
Կ՛երթամ ես ի դաշտ, կ՛երթամ ես ի գիւղ
Լեռ, ձոր ելևէջ կ՛ընեմ աներկիւղ...
Մեղ իմ Հայրենեաց թշնամիները,
Մեզմէ Քրտերը նոյն իսկ Թուրքերը,
Ես կը կոչէի որ գան ասպարէզ,
Իրենց սատակով... չինէի ես դէզ...
Աւելածի նման կը յարձակէի,
Ես կը զարնէի և կը կոտրէի
Ազգակցացս համար, իմ ազգիս համար
Եւ ազատութեան սուրբ դատին արդար.
Ես կը կոտրէի, ես կ՛ըլայի զոհ
Եւ այսվաճառով սիրոս կըլլար գոհ...։

Գանէ իմ արիւնս թափուելով երկիր,
Կ՛երթար խառնուիլ արեան կարեկիր
Եւ մեր արիւնը կը ինդրէր վրէժ
Այսօր եւ վաղը և միշտ և յաւէժ...։

Թէեւ ծերացայ և տկարացայ,
Թէեւ իմ քաշած վշտերս մոռցայ,
Բայց իմ Հայրենիքս սիրուն Հայաստան,
Քաղցր Հայաստան չի մոռցայ սակայն...
Ազգասիրութիւնս ես նորէն կ՛զգամ
Անանկ որ եթէ գայ Բիւրատ անգամ,
Թէպէտ և տկար և ուժէ ինկած,
Կ՛երթամ անոնց դէմ... դաւաղանս առած,
Ցոյց կուտամ անոնց թէ ինչպէս Հայ ծերն
Կրնայ կատարել իրեն սուրբ պարտքերն...
Կը դիմադրեմ և կը կռուիմ
Մինչեւ վիրաւորուիմ և մէկ կողմ ընկնիմ...

Թէ ընկած առենս մարմնոյս բեռին տակ
Քանի մը Քիւրտեր ընեմ չանսատակ,
Աստուա՛ծ իմ, յայնժամ կը մեռնիմ ուրախ...

Թօփալ-Նազպանտ

ԹԻՖԼԻԶԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ ԹԻՒԸ

Անդրկովկասեան վիճակագրական մասնաժողովի 1891 թուին հաւաքած հետեւեալ հետաքրքիր տեղեկութիւններն ենք գտնում «Նով. Օբ.», թերթի մէջ, Թիֆլիս քաղաքի բնակիչների մասին։

Ընդհանուր թուին քաղաքիս բնակիչների թիւն եղել է 145,731, դրանց թուում հայ — 55,553 (բոլոր բնակիչների 38,1 %), վրացի — 38,357 (26,3%), ռուս — 36,113 (24,3 %), լեհացի — 4,900 (3,4 %), պարսիկ — 4,615 (3,2 %), թուրք 2,505 (1,7 %), գերմանացի, ֆրանսիացի, անգլիացի, չուեդացի, զուիցերացի և իտալացի — 1,828 (1,3 %) և հրէայ — 1,543 (1,1 %)։ Ըստ ազգութեան դրութեան նոյն թուերն էին ներկայացնում Թիֆլիսի բնակիչները 1876 թուին. այն է՝ հայերը կազմում էին— 41,7%, վրացիները — 24,2%, ռուսները — 21,9 % և լեհերը — 1,8%։ 1876 թուից Թիֆլիսի բնակիչների թիւն աւելացել է 56,180 հոգով. դրանցից հայերի թիւն աւելացել է 18,245 (այսինքն 48,8%), վրացիները — 17,281 (78%) ռուսներինը— 16,506 (84%)։ Այսպիսով Թիֆլիսում մեծամասնութիւն կազմող երեք ազգութիւններից ամենից շատ աւելացել են ռուսները (84,1%), յետոյ վրացիները (78 %) և այնուհետեւ հայերը (48,8%)։ Միջին թուով ռուսները Թիֆլիսում ամեն տարի աւելանում են 1,035, վրացիները 1,018 և հայերը 1,216 հոգով։

Ըստ դասակարգի բնակիչները բաժանուում են հետեւեալ կերպով. պաշտօնականներ — 15,941 (10,9%), հոգեւորականներ — 2,022 (1,4 0/0), վաճառականներ — 2,481 (1,7 0/0), մեչչաններ և գիւղացիներ — 37,846 (26 0/0) և զանազան տեսակ մարդիկ — 2,930 (2 0/0)։ 1876 թուից պաշտօնականների թիւն աւելացել է 2,852, վաճառականներինը 866, մեչչաններինն ու արհեստաւորներինը 51,162, գիւղացիներինը 11,793 և ուրիշ զանազան տեսակ մարդկանց 1,311 հոգով։

(Նոր-Դար)

ՏԵՂԱԿԱՆ

Մարսէյլի մէջ քիչ տարի կը պատահի որ ձիւն գայ։ Այդ սակաւաթիւ տարիներէ մին եղաւ ներկայ տարին։ Զօրեքշաբթի գիշերէն սկսելով հինգշաբթի օր բաւական ձիւն տեղաց և նոյնպէս թէեւ քաղաքապետութիւնը փութայ մաքրել տալ փողոցները, բայց հինգշաբթի օր ո՛չ թրամուէյները և ո՛չ օմնիպուսները կրցան երթեւեկութիւն ունենալ։ Հարիւրմասնեայ ջերմաչափը 0 աստիճանին իջաւ առաւօտն և իրիկունը։ Նոյնպէս ձիւնի թանձրութիւնը 15 ½ հարիւրորդաչափ ձիւն եկած չէ եղեր Մարսէյլի նոյնիսկ 1870ին, թէեւ աւելի սաստիկ ցուրտ եղած է։

— Ոստիկանութիւնը կը շարունակէ խուզարկութիւնների ենթարկել յայտնի անիշխանականների տուները և արտաքսել միւսասակար համարուած օտարականները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Պետերբուրգից կը հաղորդեն Փարիզի թերթերէ մէկին հետեւեալը։

Մի քանի օր է որ մեր բանակի մէջ ամենէն մեծ դիրք ունեցող զօրապետները հետզհետէ այստեղ կուգան։ Ամենէն առաջ եկան վարշաւայի, վիլնայի և Քիեվի զինուորական շրջանակների սպայակոյտի գլխաւորները. յետոյ կազանի, Օդեսայի և Կովկասի շրջանակների հրամանատարները։ Կիմանանք այժմ որ անդրկասպեան զօրաբանակի հրամանատար զօրավար կուրոպատկին, ինչպէս նաեւ զինուորական ուրիշ շրջանակների հրամանատարները կամ իրենց սպայակոյտի գլխաւորները քիչ ժամանակէն այստեղ պիտի լինին։ Բոլոր այդ սպաները Պետերբուրգ կուգան մասնակցելու համար զինուորական մեծ խորհրդի աշխատութիւններին։ Խորհուրդն իր նիստեր պիտի անէ պատերազմական նախարարին և կամ մեծ սպայակոյտի գլխաւոր՝ զօրավար Օպրուչէվի նախագահութեամբ։

Խորհրդին ներկայանալիք առաջարկութիւններին մասնաւոր կարեւորութիւն կը տրուի։ Ալմանական և աւստրիական բանակները ռուսական սահմանագլխին վրայ իրենց զօրքեր աւելցուցած և ձմրան համար զօրքերի մեծ մարզանք (manœuvre) պատրաստած լինելով, որ մինչև այժմ լսուած բան չէր, ռուս կառավարութիւնն ալ հարկ կը համարի մի քանի կարգադրութիւններ անել։

Արդարեւ Ռուսիա չուզեր պատերազմ անել. բայց չուզեր նաեւ յանկարծակիի գալ. ադկէ զատ, միջազգային պարտաւորութիւններ ալ յանձն առած է։

Քիչեաւ բարձր ժողովի աշխատութիւնների գլխաւոր առարկան պիտի լինի Ֆրանսայի հետ զինուորական դաշնակցութիւնը։ Ժողովի խորհրդակցութիւններին առաջնորդելու համար առենապետի պաշտօնը պիտի վարէ զօրավար Օպրուչէվ որ մասնաւոր պէս զբաղած է այս խնդրով և քարտուղար խմբագիրը պիտի լինի վարչական զօրաբանակի սպայակոյտի գլխաւոր՝ զօրավար Պուպիրեվոքի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Մատրիտի մէջ ձերբակալուած Տէպաց, Ֆերէրօ և Մունօզ անիշխա-

նականները 7 տարի շղթայակապ աշխատութեան դատապարտուեցան։ Իրենք կը յայտարարէին որ թէեւ անիշխանական գաղափարներ ունէին, բայց կատարուած ոճիրներուն ոեւէ մասնակցութիւն չեն ունեցած։ Կիրակի օր Պարչէլոնայի մէջ ձերբակալուեցաւ Սալվատօր Ֆրանչ անիշխանականը որ յայտարարեց թէ թատրոնին մէջ պայթուցիկ ռումբ նետելու ոճրագործութիւնն ինք արած է։

— Լոնտոնի մէջ ինֆլուէնցայէն մեռնողների թիւը պակսել սկսած է. անցած շաբաթ 108ի իջած է մինչդեռ նախընթաց շաբաթ 147էր։

— Վիէննայէն կը հաղորդեն թէ տարեգլխի գիշերը 100ի չափ Թրքէս-Թէցի, Տալմադիացի և Թրէնթինցի ուսանողներ հակաֆրանսական մի ցոյց արին ֆրանսական դեսպանատան առջեւ, «կործանի Ֆրանսա» պոռալով և ձիւնէ գնդակներ նետելով պատուհաններին որոց ապակիները կոտրատեցին։ Ոստիկանութիւնը վազելով վրայ հասաւ, բայց ցուցարարները նոյն երեկոյ տիրող մշուշէն օգտուելով յաջողեցան աներեւութանալ, այնպէս որ իրենցմէ ոչ ոք չբռնուեցաւ։

— Թիֆլիզէն կը հեռագրեն թէ պատերազմական ատեանի գատավճռին համեմատ, կովկասցի իշխան կիկոց կախուեցաւ քաղաքի մեծ հրապարակին վրայ։ Իշխան կիկոց դինուած մէկ միլիոնին երկամեայ կալարանը պատրաստ ժամանակ վէճ բռնուեր է ծառայող ոստիկաններէ մէկին հետ և չնայելով այս վերջինին քաղաքավար պատասխանին, իշխանը դաշունով զարկեր սպաններ է զայն։ Մինչեւ վերջին րոպէն կը յուսային թէ Զարը չնորհ կանէ իրեն։

— Իտալիոյ մի քանի տեղերը ժողովրդական յուզումները կը շարունակեն քաղաքապետական իշխանութիւններին և անոնց դրած հարկերին դէմ։ Կառավարութիւնը Սիկիլիան պաշարման վիճակի մէջ դրաւ։

— Մարաջախտ Մարդինեզ Քամբոս որ Քապիլ ցեղի արաբներին դէմ պատերազմող սպանիական բանակին ընդհանուր հրամանատարն է, սպանիական կառավարութեան կողմէն պատուիրակ նշանակուած է Մարոքի Սուլթանին հետ բանակցելով համաձայնութիւն գոյացունելու համար։ Մարոքի Սուլթանը իր զօրքերով զսպած է արդէն Քապիլները և կը խոստանայ պատերազմական տուգանք վճարել Սպանիային և սահմանագլխի հնդերն ալ կարգադրել, Մարոքեան հողերէն մի մաս Սպանիային թողլով։

ՍԱԽՄԱԿ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ըստանալ Արմենիան խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և ղրկելու փոստի ծախքը։

Գրժէքը կանխիկ վճարուած՝ գիրքը ղրկուելը։

ՍՈՒԱԿ. Լիակատար երդարան։

Հրատարակեց Գրիգոր քահանայ Գըրիգորեանց : Հատոր Ա. Տպագր. Մոսկուա 1890 : (կը պարունակէ 282 երեսը , ինչպէս հինէրէն , նոյնպէս և նոր երգերէն չատեր) 4 ֆրանգ :

ԺՕՐԺ ՍԱՆ — Գարիբալդիի կեանքի պատմութիւնը ,35 սնթմ.:

Բաֆֆի, Արծիւ վասպուրականի (Խրիմեան Հայրիկ) : 1893 (Էջմիածնի կաթողիկոսութեան և Խրիմեան Հայրիկի մասին Բաֆֆիի գրածներէն մէկ ամփոփումն է : Սկիզբը գրուած է վեհ. Հայրիկի պատկերը) :

գին 2 ֆր. 45

Բաֆֆի, կայծեր Ա հատոր 7 ֆր.
» , » Բ 8 — 50
» , » վերջը 1 — 75
» , վէպիկներ և պատկերներ Ա 7 —
» , վէպիկներ և պատկերներ Բ 7 —

Հայկակ Էկինեան , կսկծանք , Ցեսր Ա, Ն. Տորք . 1890 (Հեղինակին կին ընտիր մէկ բանաստեղծութիւնն է այս արձակ գրուած) : 30 սնթմ.

Խօսք վասն Հայրենասիրութեան Բ տպագրութիւն 60 սնթմ.:

ՐԱՖՖԻ — վէպիկներ և պատկերներ (Տպուած և անտիպ աշխատութիւններէց) : Հատոր Ա գին 7 ֆր.:

Հ. կղեմէս վ. Սիպիլեան , Դասագործութիւն Ռուբինեան դրանոց (Մէկ լուսանկարատիպ պատկերով , վեց վիմատիպ տախտակօք — 79 պատկեր —, և 53 պատկերօք ի բնագրին , որոց մէջ կան բազմաթիւ չհրատարակեալներ Մեծ 8° երես ԺՀ+88+32). Վիէննա 1892 : Գին 7 ֆրանք:

(Ցանկացողին ձրիապէս կը ղրկուի յառաջաբանն ու ներածութիւնը):

Շիրվանզատ — Գործակատարի յիշատակարանէն (մի պատկեր վաճառականական կեանքից) և հրդեհ Նաւթագործարանում (Բագուի մշակների կեանքից) 1 ֆրանք 75 սնթմ.:

Վ. Փափազեանց—Պատկերներ թիւրքահայերի կեանքից (Հեղինակին 11 հատ ամենաընտիր վէպիկները). 4 ֆրանք :

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց , և հետեւեալ գիրքերն որոց գիները նշանակուած են , ղրկելու փոստի ծախքն ալ միասին սաչաւելով :

Բ. Յ. վարդանեանց. ԴԱՅԼԱՅԼԻՒ Դրուագ Ա. (Հեղինակին յատուկ ոճն եղող ճարտար բանահիւսութեամբ և պարզայի լեզուով գրուած ստանաւորներ են Աստուծոյ արարչագործութեան հրաշալիքներն պատմող) : Գինն է 75 սանթիմ :

Խրիմեան Հայրիկ , Դրախտի ընտանիք : 1 ֆր. 75 սանթիմ:

Խրիմեան Հայրիկ , Սիրաք և Սամուէլ : 1 ֆր. և 75 սանթիմ:

Մանկտանք—Այբի վանք կամ Գեղարդայ վանք ,35 սանթիմ :

Հ. Բարսեղ Սարգիսեան, Ուսում անասիրութիւն Մանիքէա Պաւլիկեան Թոնդրակեցիներու ազանդին և Գր. Նարեկացու Թուղթը (Կրօնական նորելուկ դաղափարներէ տարածման պատճառով Հայաստանեայց ժողովրդին մէջ ծագած երկարատեւ և մեծ յուզումներէ մի առանձին ուսումնասիրութիւն է որի մասին գրուած չկայ Հայոց պատմութեան դասագիրքերուն մէջ) :

2 ֆր. 20 սնթմ. :

Գիւտ Քահանայ Աղանեանց, Դիւան Հայոց պատմութեան, Գիրք Ա. Բ. 1780-1834. Տպագր. Թիֆլիզ. 1893 (Հայոց ազգի 54 տարու պատմութիւնը կը ներկայացնէ, մանաւորապէս Էջմիածնի գլխէն անցածները, պատմական վաւերաթուղթերով : Սկիզբը գրուած է կարբեցի Յովհաննէս կաթողիկոսի պատկերը : Այս աշխատութիւն արժանացած է Սահակ-Մեսրոպեան մրցանակին) : 7 ֆր.

Կոստանդին Ապրիկեան, Հայրենիքէց դուրս : Վէպիկ. Հրատարակութիւն Մ. Թարվերդեանի (Մեծաղոյն բազդի յոյսերով հայրենիքէն դուրս եկած մի հարուստ դիւղացու պատահած թշուառութիւնները կը նկարագրէ որ հազիւ իր հայրենիք վերադառնալով հոն կրցած է գտնել իր հանդստութիւն) : 50 սնթմ.

ՍԱԽՈՒ ԳԻՐՔ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐ

Հ. Յ. Վ. Խաչէրտեանց. Կրթարան անգլիական լեզուի (Անգլիերէն լեզուն դիւրին և գործնական ոճով սովրեցնող քերականութիւն մ'է հրահանգներով մէկտեղ) : Ա հատորը կը բաղկանայ 256 երեսէ և Բ հատորը 216 երեսէ . վերջն ալ յաւելուած մը կայ 50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հրահանգներուն անգլիերէն թարգմանութիւն է : Երկու հատորը միասին՝ 5 ֆր. : (1 տոլար ամերիկեան) :

Նշանակք Հայաստանեայց. Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թագաւորութիւններուն նշանակներովը մէկտեղ վայլուն թղթի վրայ և կանաչ, կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած: 1 ֆրանգ :

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐը

Տաճկական բռնութեան նահատակ եղող Խորէն Նարպէյ-Լուսինեան Սբբազանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը : Գինն է 65 սանթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅԲՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՏՈՒԻԿԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետական տարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր հայ ի՛նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՛նչ պարտքեր ունի կատարելու :

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր հայերէ իրենց շրջանի մէջ տարածել այս տետրակ : Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը ղրկուի 5 ֆրանքով Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաստանի Հայերին համար 10 սանթիմ) :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերուն վրայ մանաւոր գեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը ղրկուի փաթագծի մէջ նշանակուած գիներուն :

Ա. ՀԱՑ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած):
Բ. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻ »
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ՅՆՆՍԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՈՏԱՄԲԱՑԵՑ (Սպառած)

Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.—(Հայաստանցիներու պանդխտութեան տխուր հետեւանքներէ մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացնէ վիպական կերպով :) Գին (90 սնթմ.) 1 ֆրանգ 20 սնթմ.

Զ. ԳԱՄԱՌ ՓԱՔԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենաց առարտեղաց (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են) : 50 հատ 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սնթմ.) 10 սանթիմ :

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆԴԸ ՏԱՃԿԱՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառած)

Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՅ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ : Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներուն թուին բազդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը :) Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ) :

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՑՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն զէթ 30ի չափ ամփոփուած են Ցուշարարի մէջ որ ութ ծալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) : (1 ֆրանք) : 1 ֆր. 40 սանթիմ

Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիոյ մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացնէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ինչպիսի մի. ջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար) : (15 սնթմ) ,20 սնթմ.

ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ՐՈՑՍԱՐԻՍ (Ծանաւտանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւնները ներքէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացնէ և ցոյց կուտայ թէ Ծոյներն ինչպիսի միջոցներու դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար), (0,15սանթիմ) ,20 սանթիմ :

ԺՔ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ ԳՐԱԾ ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իրենց նմոյշներ զանազան քաղաքներու մէջ և զանազան տպաւորութիւնները տակիւրերեան գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չ'լինելով կորսուած են այժմ : Այն մի քանի ոտանաւորները որոնք իրենց նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տըպագրուած ազգային երգարաններուն մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիլուած է, և Ասիա և Արմենիա լրագիրներուն մէջ : Նմոյշներու մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորները ի՛նչ տպաւորութիւններու տակ ներշնչուելով գրուած են : Գին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ :

Ամենայն զատ , Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին նաեւ Հ. Աղէքեանի , Հ. Ինճիճեանի , Հ. Դարեգին Զարբհանէլեանի , Րաֆֆիի , Ծերենցի հրատարակուած բոլոր գիրքերն, ինչպէս և ուրիշ օգտակար գիրքեր և քարտէզներ Հայաստանի՝ հայերէն կամ լատինական տառերով և զանազան գիներով և.ն. և.ն. :

Գրավաճառանոցի ժամերամաս ցուցակը որ 90 երեսներէ կը բաղկանայ , ցանկացողներին կը ղրկուի ձրիապես :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ Ա ՒՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԱԶԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացնէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անթարմացական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՛փ չարիքներու պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդւոյ ձեռքով սպանուած և անհետացած է աշխարհէ : Գին 1 ֆրանգ , (75 սանթիմ):

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi, Allées de Meilhan, 44.